

GOLEM

GUSTAV MEYRINK

DÁLE DOPORUČUJEME

Ladislav Fuks: Myši Natálie Mooshabrové

Temný příběh vdovy Mooshabrové se odehrává ve světě ovládaném diktátorem. Hrdinka líčí pasti na krysy, čelí tyranii svých dvou dětí i vyptávání policie, žije se udržováním hrobů a pracuje pro úřad Péče o dítě. Zdánlivě banální a bezvýznamný život ženy. Kým je ale Natálie Mooshabrová doopravdy?

Ladislav Fuks: Oslovení z tmy – svědectví o vítězství tvora Arjeha

Apokalyptická vize zániku světa po strašlivé katastrofě vypráví o setkání vysíleného chlapce Arjeha s údajným filosofem, který jej ohromí svým vědáním a nutí ho k přijetí podmínek, za něž jeho rodu slibuje štěstí a bezpracné bohatství. Novela plná vizí a alegorií slibuje hluboký zážitek

Ladislav Fuks: Příběh kriminálního rady

Všechno je jinak, neboť pomsta se nezastaví před ničím, těmito slovy lze charakterizovat detektivní horor o pátrání po vrahovi dětí, který je zároveň psychologickým románem o vztahu dospívajícího syna k despotickému otci. Rozuzlení je stejně tak nečekané, jako šokující.

Vojtěch Rakous: Doma – židovské obrázky

Soubor povídek Doma byl první knihou, která uvedla do české literatury židovské obyvatelstvo venkova a maloměsta jako jeho přirozenou součást. S humorem i porozuměním vypráví, jak vesničtí Židé poloviny 19. století se svými sousedy sdílejí běžné radosti i starosti a zároveň ctí své tradice a svou víru.

Vojtěch Rakous: Modche a Rézi

Humorné vyprávění o trampotách starého dobráckého, ale poněkud nedůvtipného, Žida Modcheho a jeho hádavé, úzkostlivě čistotné, panovačné, lakomé, ale přesto všechno dobré, ženy Rézi. Modche je věčný smolař a díky své jednoduchosti provádí jednu hloupost za druhou. Autor nám tyto jeho escapády předkládá v několika příbězích, psaných tradičním jazykem a s laskavým humorem.

GUSTAV MEYRINK

Golem

v překladu Bořivoje Prusíka

Vydání jako celek i jednotlivé části (text díla, obálka, grafická úprava, případně jazyková adaptace, redakční poznámky, ilustrace, předmluva, doslov, životopis autora apod.) jsou chráněny autorskými právy. Nositelé těchto práv jsou uvedeni v tiráži.

Prosíme, používejte tuto elektronickou verzi knihy pouze v souladu s platnou licencí. Žádná verze licence k této e-knize neumožňuje rozšiřování jejích kopií (včetně půjčování) či sdělování díla veřejnosti (například umístováním kopií či extrahovaných částí na servery, ze kterých je možno tento soubor nebo jeho část dále stahovat nebo jej prohlížet), a to za úplaty či zdarma.

GUSTAV MEYRINK

Golem

v překladu Bořivoje Prusíka

Praha 2016

Obálka © Marcela Strejčková – Nomzamo, 2016
© Monika S. Benešová – Lama, 2016
(elektronické vydání)

ISBN 978-80-87959-61-9 (formát PDF)

ISBN 978-80-87959-62-6 (formát ePub)

ISBN 978-80-87959-63-3 (formát MobiPocket)

Gustav Meyrink

Známou je staropražská legenda o Golemovi, oné hliněné figuře s mongolským typem tváře. Za časů císaře Rudolfa II. vytvořil tuto podivnou figuru výtečný znalec kabaly rabín Löw (známý nám už z veselohry Jaroslava Vrchlického „Rabínská moudrost“), jenž dovedl ten hliněný výtvar oživit a podřizovat své silné vůli. Poslední dobou kinematografie i divadla osvěžila hrou „Golem“ vzpomínky na pražské ghetto z dob středověku.

Tato legenda upoutala svou živou fantasií a barvitou plastikou i autora románu, jež dnes v českém překladu čtenářstvu podáváme.

Gustav Meyrink (narozeny ve Vídni r. 1868 a žijící v Bavorsku ve Starnbergu na březích stejnojmenného jezera) žil jistou dobu v Praze. Možná, že člověku-Meyrinkovi byla tato doba nejbolestnější periodou jeho života, jisté však je, že básník – Meyrink odnesl si z Prahy, z oné Staré Prahy let osmdesátých nebo devadesátých minulého století, kdy proslulé ghetto pražské stálo ještě nerozkopáno a neporušeno – že odnesl si od nás dojmy tak uchvacující, lásku tak nehynoucí, že i po letech nezeslabeně svěžími barvami a nadšenými slovy vyznává tu lásku Praze, obestřené mystickými bájemi, Praze, svědku světových převratů, Praze historické a právě v ghettu nejstrnulejší ve starobylém rázu, je-muž motyka a lopata na počátku nového věku učinila náhlý konec. Nekrolog Staré Praze, chcete-li, plný slov

obdivu a nadšení, stesku a smutku – můžeme vidět v rámci, v němž se román odehrává.

Nehleďte v Meyrinkově „Golemu“ banální opakování staré legendy. Jeho „Golem“ – jak správně napsal kritik O. Stein – „má hlubší, symbolický význam. Je to tajemství pravdy. Zastřený saidský obraz. On je duší lidstva, jeho obrazem“.

A román celý – je snem. Znáte rozkošnou Anderse novu báchorku „Kouzelné střevíce“? Tentýž, naivně roztomilý, motiv naleznete i u Meyrinka.

Cizinec, jenž si v chrámu sv. Víta omylem vymění klobouk, vlivem tohoto jaksi „kouzelného klobouku“ má v noci zvláštní sen. Je zanesen o 33 let zpět a žije život majitele klobouku Athanasie Pernatha... život plný fantastických příhod, strhujících, napínavých, rozrušujících. A sen tento je obsahem románu.

„Psal ho básník, jenž s láskou se ujal svého díla... v něm obsáhl celou Prahu, kterou milujeme pro její vznešenou krásu, pro její slavnou minulost... Jak pestré obrazy se v románu Meyrinkově vynořují! Tolik staropražských postav, tolik lidí, jež jen zde jsou možné, jež jen pražský svět mohl zrodit. Sedíme v krčmě „U Lojzicka“, slyšíme hudbu, vidíme tance. Ulice žijí, domy žijí, i starý dóm žije svou úctyhodnou mystikou.

Vše je plno zvláštní živosti a mezitím kráčejí hlavní postavy románu: Pernath, hledatel věčné pravdy; Hillel – mudrc; Cvak – starý loutkář; Lojza – zločinec; Hašile – blázen; Miriam – oddaná ve své čisté lásce; vznešená dáma; ďábelský vetešník Wassertrum; chudý student Charousek a jak se všichni jmenují ti pražští

lidé, s pražskou krví, jež jim vždy vášnivé koluje žilami.

Gustav Meyrink svým románem našel jedinou formu, jakou může být napsán pražský román: kdo své mládí prožil v Praze a neměl zabeďněné smysly, ten podlehl romantice tohoto města. Leta ta byla každému nejkrásnějšími, v nichž dospěl nejbliže k prameni veškerého života tajuplné, romantické Prahy.

Když pak Meyrink, fantastický básník, právě „Golema, co pražský román stvořil, zasloužil si vděčnost všech mladých duší“ – praví kritik a my dodáváme: i vděčnost všech, kdo milujeme Prahu půvabnou, tajuplnou a romantickou.

Praha, na sv. Václava 1916.

Dr. B. Prusík.

Spánek

Měsíční světlo dopadá k nohám mé postele a leží tam jako veliký, jasný, plochý kámen.

Kdykoliv se úplněk počíná ve své podobě hroutit a kdykoliv se jeho pravá strana začíná propadávat – jako obličej, jenž jde vstříc stáří, dostává nejdříve na jedné straně vrásky a hubne – tu vždy v takové době zmocňuje se mne v noci těžký, mučivý neklid.

Nespím a přece nebdím a v polospánku směšuje se v mé duši prožité s vyčtělým nebo s odposlouchaným, jako dva proudy, různé barvy a jasnosti, jež se prolínají a vedle sebe tekou.

Četl jsem o životě Buddha Gotamy, než jsem si lehl, a v tisíci obměnách táhla mi hlavou tato věta, počínajíc vždy od začátku:

„Vrána slétla ke kameni, jenž vyhlížel jako kus tuku, a myslila si: snad je tu něco chutného. Poněvadž však vrána nenašla tam nic chutného, odlétla opět. A jako vrána, jež slétla k onomu kameni, tak opouštíme i my – my, svůdci – asketu Gotamu, ježto jsme v něm ztratili zálibení.“

A obraz kamene, jenž vyhlíží jako kus tuku, roste v mém mozku do nesmírna.

Jdu vyschlým řečištěm a zvedám hladké oblázky, šedomodré, postříkané lesknoucím se práškem, nad nimiž uvažuji a uvažuji a přece nevím, co s nimi počít, pak černé, se žlutými sirnatými skvrnami, jako zkamenělé pokusy dítěte, napodobit neohranané, kroupenaté mloky.

A chci je odhodit daleko od sebe, ty oblázky,
a přece padají mi vždy z rukou a já nemohu jich vypo-
vědět za dosah svých očí.

Všechny kameny, jež kdy v mém životě hrály něja-
kou úlohu, vynořují se teď kolem mne.

Mnohé se těžkopádně namáhají, aby se pískem
propracovaly na světlo, jako velcí, břidlicovitě zbarve-
ní krabi, když se vrací příliv, zrovna jako by chtěly
všechno obětovat, jen aby na sebe upoutaly mou po-
zornost, aby mi vyprávěly nesmírně důležité věci.

Jiné – vysíleny – padají bez sil zpět do svých otvo-
rů a vzdávají se naděje, moci se kdy uchopit slova.

Občas se vytrhnu z přítmi těchto polosnů a vidím
zase na okamžik světlo úplňku v nohách mé postele,
jak tam na načechrané přikrývce leží jako veliký, jas-
ný, plochý kámen, pak zase znovu slepě tápu za svým
mizejícím vědomím, bez odpočinku hledaje onen ká-
men, jenž mě mučí, jenž asi leží někde v rumu mých
vzpomínek a vyhlíží jako kus tuku.

Vedle něho asi ústí do země dešťová roura – před-
stavuji si – zahnutá v tupém úhlu, s okraji rzí rozežra-
nými, a vzdorovitě si chci v duchu vynutit takový ob-
raz, abych obelhal své vyplašené myšlenky a ukolébal
je opět do spánku.

Nedaří se mi to.

Znovu a znovu s bláhovou vytrvalostí tvrdí umanu-
tý hlas v mém nitru – neúnavně jako okenice, kterou
vítr v pravidelných pausách ke zdi přiráží –: je tomu
zcela jinak; není to naprosto kámen, jenž vyhlíží jako
kus tuku.

A nemohu se toho hlasu zbavit.

Když i stokrát namítám, že to všechno je zcela vedlejší, tu mlčí hlas ten malou chvíli, pak však se zas nepozorovaně vzbudí, a zase tvrdošijně začíná od počátku: dobře, dobře, máš pravdu, ale přece to není ten kámen, jenž vyhlíží jako kus tuku.

Zvolna se mne zmocňuje nesnesitelný pocit bezradnosti.

Co se dále dělo, nevím. Vzdal jsem se snad dobrovolně odporu, nebo mne snad mé myšlenky přemohly a spoutaly?

Vím pouze, že mé tělo leží ve spánku na loži, a že mé smysly se odloučily od těla a nejsou už na ně pranic poutány.

Kdo je teď „já“, chci se náhle ptát, ale rozpomínám se, že teď už nemám žádného orgánu, jímž bych mohl klást otázky; pak se obávám, že ten hloupý hlas se znovu probudí a že znovu začne nekonečný výslech o onom kameni a kusu tuku.

A proto se obracím na druhou stranu.

Den

Pojednou jsem stál v ponurém dvoře a viděl jsem načervenalým obloukem vrat naproti – na druhé straně úzké, špinavé ulice – židovského vetešníka, opřeného o klenutí krámku, jehož zdi byly ověšeny starým železným haraburdím, rozbitým náčiním, zrezavělými cihličkami a bruslemi, a různými jinými odumřelými věcmi.

A tento obraz měl mučivě jednotvárný ráz, jenž charakterizuje všechny ony dojmy, jež den co den, tak a tak často, jako podomní obchodník překračují práh našeho vnímání; proto také nevyvolal u mne ani zvědavost ani překvapení.

Byl jsem si toho vědom, že jsem už dlouhou dobu v tomto okolí doma.

I tento pocit nezanechal ve mně žádného hlubšího dojmu přes to, že byl v odporu k tomu, co jsem před krátkou dobou ještě vnímal a jak jsem se sem dostal.

Slyšel jsem patrně, nebo snad jsem někdy četl o podivném srovnání kamene ke kusu tuku a tento nápad se mi pojednou vtíral do hlavy, když jsem po vyšlapaných schodech stoupal ke své komůrce a když mi mimochodem napadlo, jak špekovitě vyhlížejí kamenné stupně schodů.

V tom jsem slyšel kroky na schodech nade mnou, a když jsem došel ke svým dveřím, viděl jsem, že to byla čtrnáctiletá, rudovlasá Rosina vetešníka Aarona Wassertruma.

Musel jsem jít těsně kolem ní a ona stála zády k brlení schodů a nahýbala se smyslně zpět.

Špinavýma rukama držela se železné tyče schodiště a tu jsem viděl, jak její bledé, nahé lokty svítily v matném polotemnu schodů.

Vyhnul jsem se jejímu zraku.

Hnusil se mi její vtíravý úsměv a ten voskový obličej houpacího koně.

Má asi houbovité, bílé maso, jako onen axolotl, jež jsem před chvílí viděl u ptáčníka v nádržce se salamandry – cítil jsem.

Řasy rudovlasých jsou mi protivné jako řasy králíka.

A otevřel jsem dveře a práskl jimi rychle za sebou.

Ze svého okna jsem mohl vidět vetešníka Aarona Wassertruma, jak stojí před svým krámkem.

Opíral se o dveře tmavého klenutí a uštipoval si klíšťkami nehty.

Byla-li rudovlasá Rosina jeho dcerou, nebo jeho neteří? On jí netyl naprosto podoben.

Mezi obličejí Židů, jež den jak den se vynořují v Hampejské ulici, dovedu zřetelně určit různé kmeny, jež se stejně nedají blízkým příbuzenstvím jednotlivců setřít, jako se nesmísí olej s vodou. Zde nelze říci: ti tam jsou bratři, nebo otec a syn.

Ten náleží k onomu kmeni, onen zas k jinému, to je vše, co lze vyčíst z tahů obličaje.

Což by dokazovalo, i kdyby Rosina byla podobna vetešníkovi!

Tyto kmeny chovají k sobě navzájem tajný odpor a hnus, jenž dokonce proráží i závory úzké příbuznosti

krvní, ale ony ho dovedou udržet v tajnosti před zevním světem, jako nebezpečné tajemství, jež je třeba bděle zachovávat.

Ani jediný neprojeví tento hnus a v tomto souhlasném jednání podobají se nenávisti plným slepcům, kteří chytají se za lano, prosycené špinou: ten oběma pěstma, onen jen s odporem jedním prstem, všichni však posedlí pověrečným strachem, že propadnou najisto záhubě, jakmile se vzdají společné opory a oddělí se od druhých.

Rosina je z onoho kmene, jehož rudovlasý typ je ještě odpudivější než typ druhých. Jehož muži jsou úzkoprsí a mají dlouhé, slepičí krky s vystávajícím ohryzskem.

Vše na nich zdá se být pihovaté a po celý život úpí pod horoucími mukami, tito muži, – a bojují tajně proti svým vášním nepřetržitý, bezvýsledný boj, jsouce mučení věčnou, protivnou úzkostí o své zdraví.

Nebylo mi jasno, jak jsem mohl Rosinu vůbec považovat za příbuznou vetešníka Wassertruma.

Nikdy jsem jí přece neviděl v blízkosti starého, nikdy jsem nepozoroval, že by druh volal druhu.

Také byla skoro neustále na našem dvoře, nebo se krčila v tmavých zákoutích a chodbách našeho domu.

Všichni moji spoluobytelé jistě ji považují za blízkou příbuznou, nebo aspoň za svěřenku vetešnickovu a přece jsem přesvědčen, že žádný z nich nemá důvodu pro podobnou domněnku.

Chtěl jsem zapudit myšlenky na Rosinu a díval jsem se ze svého pokojíku dolů, do Hampejské ulice.

Jako by byl Aaron Wassertrum pocítil můj pohled, obrátil náhle svůj obličej ke mně vzhůru.

Svůj strnulý, strašný obličej s kulatýma, rybíma očima a s odstávajícím horním rtem, rozpoltěným, jako zaječí pysk.

Připadal mi jako lidský pavouk, jenž cítí nejjemnější dotknutí se jeho sítě, byť se i tvářil zcela lhostejně a nevšímavě.

A z čeho asi žije? Nač myslí a co je jeho cílem? Nevěděl jsem to.

Na zdích jeho krámku visí nezměnitelně den ze dne, rok od roku tytéž mrtvé, bezcenné věci.

Se zavřenýma očima mohl bych je nakreslit: zde promáčkнутá plechová trubka bez klapky, zežloutlý obraz na papír malovaný, s vojáky tak podivně sestavenými. Pak girlanda zrezavělých ostruh na plesnivějším koženém řemeni a jiné napolo shnilé haraburdí.

A vpředu na podlaze, hustě vedle sebe, takže nikdo nemohl překročit práh krámečku, nahromaděná řada kulatých železných plátů s plotny.

Všech těchto věcí neubývalo, nepřibývalo a zůstali tu a tam skutečně někdo z mimojdoucích před krámkem stát a ptal-li se po ceně toho či onoho, tu býval vetešník zachvácen prudkým hněvem.

Způsobem, úžas budícím, zvedl pak svůj svislý zaječí pysk a vychrlil podrážděně cosi nesrozumitelného chroptivým a překotným basem – takže kupci zašla chuť dále se ptát a zastrašen šel raději dále svou cestou.

Pohled Aarona Wassertruma sklouzl bleskurychle z mých očí a spočinul teď s napjatým zájmem na holé zdi vedlejšího domu, jež přiléhala k mému domu.

Co tam asi vidí?

Vedlejší dům přece je do Hampejzské ulice obrácen zadní stěnou a jeho okna vedou do dvora! Jen jedno jediné je obráceno na ulici.

Zdálo se, že do místností, jež sousedí a jsou položeny ve stejné výši s mým pokojíkem – myslím, že patří k nějakému křivolakému ateliéru – vešel právě někdo, neboť skrze zeď jsem náhle slyšel mluvit mužský a ženský hlas.

Ale to přece nemohl vetešník zdola zpozorovat!

Před mými dveřmi se někdo pohyboval; uhodl jsem: je to stále ještě Rosina, jež stojí venku v přítmí, čekajíc ve smyslné touze, že snad ji přece k sobě zavolám.

A dole, o půl patra níže, číhá na schodech zdřobaný výrostek Lojza se zatajeným dechem, otevřou-li své dveře, a já až takřka nahoru cítím dech jeho nenávisti a jeho zpěněné žárlivosti.

On se bojí přijít blíže a býti Rosinou zpozorován. On ví, že je na ní závislý, jako hladový vlk na-svém hlídači, a přece by nejraději vyskočil a beze smyslů popustil uzdu svému vzteku! – – –

Posadil jsem se ke svému pracovnímu stolku a vyndal jsem své pinzety a rydla.

Než práce se mi nedařila, má ruka nebyla dost klidná, abych mohl opravovat ony jemné japonské rytiny.

Trudný, ponurý život, jenž tíží tento dům, nepopřává mé mysli klidu; stále a stále vynořují se v ní staré obrazy.

Lojza a jeho dvojenec Jaromír jsou přece jen asi o rok starší Rosiny.

Pamatuji se už jen stěží na jejich otce, jenž se zaměstnával pečením hostií; teď zdá se mi, že se o ně stará nějaká babice.

Nevěděl jsem pouze, která je to z oněch mnohých, jež bydlí v domě skryty, jako žáby ve svém útulku.

Stará se o oba kluky, to jest: popřává jim kout k přespání; za to však musí jí odvádět, co kde příležitostně ukradnou, nebo vyžebrají.

Dává-li jim také jíst? Asi sotva, neboť přicházívá domů vždy až pozdě večer.

Je prý umývačkou mrtvol.

Lojzu, Jaromíra a Rosinu jsem vídal ještě jako děti, jak si bezstarostně hrávali ve třech na dvoře.

Tomu je už však dávno.

Teď slídí Lojza celý den po rudovlasé Židovičce.

Časem ji dlouho marně hledá, a když ji už nikde nemůže najít, tu plíží se k mým dveřím a čeká se zkřiveným obličejem, že snad sem tajně přijde.

Tu, sedím-li u své práce, vidím ho v duchu, jak venku číhá v klikaté chodbě, jak poslouchá, a má hlavu na vyhublém krku kupředu nataženou.

A mnohdy bývá hluboké ticho náhle přerušeno pekelným rámusem.

Jaromír, hluchoněmý výrostek, jehož veškerá mysl je plna neustálé, šílené touhy po Rosině, bloudí jako divé zvíře po domě a jeho neartikulované štěkávé vytí,

jež ve chvílích žárlivosti a podezření takřka smyslů zbaven ze sebe vyráží, zní tak děsivě, že až krev v žilách stydne.

V slepě zuřivosti hledá oba, domnívaje se, že jsou někde pohromadě, skrytí v některém z tisíce špinavých zákoutí, bývá bičován myšlenkou, že musí být svému bratru neustále v patách, aby se s Rosinou nestalo nic, o čem by nevěděl.

Tušil jsem, že právě tato neustávající muka mrzákova jsou dráždidlem, jež ženou Rosinu k tomu, zaplé-
tat se zas a zas s jeho bratrem.

Kdykoliv její náklonnost a poddajnost ochabuje, tu vždy vymýšlí si Lojza nové a nové ohavnosti, aby Rosininu smysluplnost na novo vznítit.

Tu dávají se zdánlivě nebo skutečně hluchoněmým dopadnout a vylákají zuřivce zálučně za sebou do tmavých chodeb, kde nastrojí zlomyslné pasti z rezavých obručí, jež vyletí do výše, šlápneme-li na ně, nebo z železných hrábí, obrácených špičkami nahoru, pasti, do nichž Jaromír bez milosti padá a krvavě se zraňuje.

Čas od času vymýšlí si Rosina na vlastní vrub něco pekelného, jen aby jeho muka na nejvyšší míru napjala.

Pak rázem změní své chování k Jaromírovi a tváří se, jako by náhle v něm nalézala zalíbení.

Se svou věčně se smějící tváří sděluje chvatně mrzáku věci, jež ho rozčilují až k šílenství; vymyslí si k tomu mluvu znamení, zdající se tajemnou a polosrozumitelnou, mluvu, jež hluchoněmého bez pomoci zaplétá do nevypletitelné sítě nejistoty a sžírajících nadějí.

Viděl jsem ho jednou stát před ní na dvoře, a ona mluvila s tak prudkými pohyby rtů a s tak vášnivou gestikulací, že se mi zdálo, že se každé chvíle v divokém vzrušení zhroutí.

Po tváři tekl mu pot z nadlidského úsilí, pochopit smysl úmyslně tak nejasného, chvatného sdělení.

A celý příští den číhal pak v horečném očekávání na tmavých schodech jiného, polozbořeného domu, jenž stojí v pokračování úzké, špinavé Hampejzské ulice, až zmeškal čas, si na rozích vyžebrať pár krejcarů.

A když pozdě večer polomrtvý hladem a rozčilením chtěl domů, našel dveře mateřskou ošetřovatelkou dávno zavřenou.

— — —

Veselý ženský smích zalétal skrze zdi ke mně z přiléhajícího ateliéru.

Smích! – V těchto domech radostný smích? V celém ghettu není nikoho, kdo by se mohl radostně smát.

Tu mi napadlo, že mi před několika dny starý loutkář Cvak svěřil, že si od něho za drahé peníze mladý, vznešený pán najal ateliér, patrně, aby se v něm mohl s vyvolenou svého srdce nerušeně scházet.

A že každé noci, aby nikdo nic nepozoroval, byl po kouskách drahocenný nábytek nového nájemníka nahoru dopravován.

Dobromyslný staroch si radostí mnul ruce, když mi to vyprávěl, a dětinsky se těšil z toho, jak zručně to vše

navlékl: ze všech obyvatelů domu nikdo neměl tušení o tom romantickém páрку.

Do atelieru je prý možné se nenápadně dostat třemi domy. – Dokonce prý je tam přístup padacími dveřmi!

Ano, když se vypáčí železné dveře na půdu, a to je prý s oné strany velice lehko, tu prý lze kolem mé komůrky dospět ke schodům našeho domu a použít jich pak co východu.

Zase zní radostný smích sem ke mně a v mé mysli vynořují se nejasné vzpomínky na luxusní obydlí a na šlechtickou dámu, k níž jsem byl často volán, abych provedl malé opravy na drahých starožitnostech.

Pojednou slyším vedle pronikavý výkřik. Zděšeně poslouchám.

Železné dveře na půdu prudce rachotí, v nejbližší chvíli vrazí do mého pokojíku nějaká dáma.

S rozpuštěnými vlasy, bledá jako stěna, se zlatitou brokátovou látkou přehozenou přes nahá ramena.

„Mistře Pernathe, ukryjte mne, – pro Boha živého! – neptejte se, ukryjte mne zde!“

Dříve než jsem mohl odpovědět, byly dveře mé komůrky opět otevřeny a hned zase prudce přiraženy.

Jedinou vteřinu zašklebil se obličej vetešníka Aarona Wassertruma, jako ohyzdná maska ve dveřích mého pokojíku.

Okrouhlá, svítící skvrna vystupuje přede mnou a opět rozeznávám v záři úplňku nohy svého lůžka.

Ještě tíží mne spánek jak těžký, vlněný plášť
a jméno Pernath zlatými písmeny vyvstává v mé
vzpomínce.

Kde jen jsem četl toto jméno?

Athanasius Pernath?

Myslím, myslím, že před dávnou, dávnou dobou
jsem si kdysi kdesi vyměnil klobouk a divil jsem se, že
mi tak dobře sedí, když přece právě já mám tak podiv-
nou formu hlavy?

A podíval jsem se dovnitř klobouku – tehdy – a,
ano, ano, tam to stálo zlatými písmeny na bílé podšív-
ce:

ATHANASIUS PERNATH.

Chráníl jsem se toho klobouku a bál se ho, sám ne-
vím proč.

A tu jako šíp sletí na mne ten hlas, jež jsem už za-
pomněl a jež vždy na mně chtěl vědět, kde je ten ká-
men, jež se podobá kusu tuku.

Rychle si kreslím v duchu ostrý, sladce usměvavý
profil rudovlasé Rosiny a skutečně se mi podaří tímto
způsobem vyhnout se šípu, jež se hned ztrácí
v temnotě.

Ano, obličej Rosinin! To je přece silnější, než tupě
blábolící hlas; a zvlášť teď, kdy zase hned budu scho-
ván ve svém pokojíku v Hampejzské ulici, teď mohu
být docela klidný.

I

Nemýlil-li mne zvláštní pocit, jenž mi našeptával, že někdo jde za mnou po schodech, v určité, stále stejné vzdálenosti a s úmyslem mne navštívit, pak stojí jistě v tuto chvíli na posledním oddělení schodů.

Teď zahýbá kolem rohu, kde je byt archiváře Schemajaha Hillela a přechází z vyšlapaných kamenných dlaždic na chodbu nejvyššího patra, jež je dlážděna červenými cihlami.

Teď tápe podél zdi a teď, zrovna teď – s obtíží v temnu slabikuje – čte mé jméno na tabulce na dveřích.

A já se vzpřimuju uprostřed svého pokoje, a dívám se ke dveřím.

Tu se otevřely dveře a on vešel.

Jen málo kroků pokročil ke mně, a ani nesňal kloboúk, ani mne slovem nepozdravil.

Tak se chová, je-li doma, cítil jsem a shledával jsem to zcela přirozeným, že jednal právě tak a nejinak.

Sáhl do kapsy a vyňal z ní knihu.

Pak obracel v ní dlouho listy.

Vazba knihy byla z kovu a prohloubeniny ve formě roset a pečeti byly vyplněny barvou a malými kameny.

Konečně našel místo, jež hledal, a ukázal na ně.

Kapitola zněla: „Ibbur“, „Obtěžkání duše“, odhadl jsem.

Velká, zlatem a červeně provedená iniciálka „I“ zabírala takřka polovinu celé stránky, kterou jsem bezděky přeletěl, a byla na kraji poškozena.

Měl jsem ji opravit.

Iniciálka nebyla na pergamen přilepena, jak jsem to až posud vídal v starých knihách; spíše se zdálo, že je složena ze dvou tenkých plátek zlata, jež jsou uprostřed k sobě přiletovány a konci za okraje pergamenu přehnuty.

Tedy tam, kde písmeno stálo, musel být v listě otvor?

A bylo-li tomu tak, pak muselo „I“ na druhé straně být obrácené?

Obrátil jsem stránku a shledal jsem, že má domněnka byla správnou.

Bezděky četl jsem i tuto stránku celou i onu, jež ležela naproti.

A četl jsem dále a dále.

Knihla mluvila ke mně, jako mluvívá sen, jen jasněji a daleko zřetelněji. A dojalo to mé srdce jako otázka.

Slova proudila z neviditelných úst, stávala se živými a spěla ke mně. Točila se přede mnou a obracela se jako pestře oděné otrokyně, klesala pak na zemi nebo mizela jako jiskřivá vůně ve vzduchu a postupovala místo dalším. Každé z nich doufalo určitou chvíli, že si je zvolím a že se zřeknu pohledu na další.

Mnohá byla mezi nimi, jež kráčela nastrojena, jako pávice v blyskotavých oblecích a jejich kroky byly volné a odměřené.

Mnohé zase jako královny, ale zestárlé a vyžilé, s nabarvenými očními víčky – s nevěstčím rysem kolem úst a s vráskami zakrytými šeredným líčidlem.

Minul jsem je zrakem a hleděl jsem na další a zrak můj sklouzal po dlouhých řadách šedivých postav

s obličejí tak všedními a tak málo výraznými, že se mi zdálo nemožné vtisknout si je do paměti.

Pak přivlékly ženu, ta byla zcela nahá a tak obrovská, jako olbřím z kovu.

Vteřinu zůstala ta žena přede mnou stát a pak se přede mnou sklonila.

Její řasy byly tak dlouhé, jako mé celé tělo a ona němě ukázala na tep své levé ruky.

Tep bil jako zemětřesení a já cítil: v ní byl život celého světa.

Z dále řádl průvod korybantů.

Muž jakýs a žena se objímali. Viděl jsem je z dále přicházet a stále blíže hlučel průvod.

Ted' slyšel jsem zvučný zpěv rozjařených těsně před sebou a mé oči hledaly objímající se párek.

Ten se však proměnil v jedinou postavu, jež seděla polomuž a položena – hermafrodit – na trůně z perloviny.

A koruna hermafrodita končila prknem z červeného dřeva; do kterého ryl červ zničení jakési tajemné runy.

V mraku prachu přihnalo se na to stádo malých slepých ovcí: byla to zvířata určená za stravu, jež gigantický hermafrodit vedl za sebou, aby dav korybantů byl zachován při životě.

Občas byly mezi postavami, jež proudily z neviditelných úst, i některé, jež přicházely z hrobů, – šátky majíce před obličejí.

A zůstaly přede mnou stát, daly padnout svým rouškám a zíraly očima dravců hladově na mé srdce, až ledové leknutí projelo mi mozkem a krev má čeřila se

zpět, jako proud, do něhož padly z nebe celé skály – náhle a doprostřed jeho řečiště.

Žena jakás nesla se kolem mne. Neviděl jsem do její tváře, odvrátila ji, na sobě měla plášť z proudících slz.

Průvody masek tančily kolem, smály se a nestaraly se o mne.

Jen jeden pierot ohlíží se zamyšlen po mně a vrací se zpět. Postaví se přede mnou a dívá se do mé tváře, jako by byla zrcadlem.

On dělá tak pitvorné grimasy, zvedá a pohybuje rukama, brzo zvolna, brzo zas bleskurychle, že se mne vzmáhá strašidelný pud napodobit ho, mrkat očima, jako on, krčit rameny a šklebit koutky úst.

Tu odstrčí ho stranou postavy, jež se tlačí za ním, a jež všechny chtějí se dostat před můj zrak.

Ale žádná z bytostí těch nemá trvání.

Jsou to kluzké perly, přiřazené k sobě na šňůře z hedvábí, jen jednotlivé tóny jedné melodie, jež uklouzají neviditelným ústům.

To už nebyla kniha, jež ke mně mluvila. Byl to hlas. Hlas, jenž ode mne něco chtěl, co jsem nechápal; jakkoliv jsem se velice namáhal. Jenž mne mučil palčivými, nesrozumitelnými otázkami.

Hlas ten však, jenž mluvil tato viditelná slova, byl odumřelý a bez ozvěny.

Každý zvuk, jenž, zazní ve světě přítomnosti má mnoho ozvěn, jako má: každá věc veliký jeden stín a mnoho malých stínů, než tento hlas neměl už žádné ozvěny, – dávno, dávno už asi odvanuly a dozněly.

Až ke konci dočetl jsem tuto knihu a držel jsem ji v rukou; tu se mi zdálo, že hledaje, listoval jsem v mozku svém a ne v knize!

Vše, co mi hlas onen řekl, nosil jsem v sobě, co žiji, jen bylo to zakryto a zapomenuto, a chovalo se v ústraní před mými myšlenkami až po dnešní den.

Vzhlédl jsem.

Kde byl muž, jenž mi přinesl onu knihu?

Odešel?

Přijde si pro ni, až bude oprava hotova?

Nebo mu ji mám já přinést?

Nemohl jsem si však vzpomenout, že by mi byť řekl, kde bydlí.

Chtěl jsem si jeho zjev přivolat do paměti, nezdařilo se mi to.

Jak jen byl oblečen? Byl stár, byl mlád? – A jaké barvy byl jeho vlas a jeho vous?

Nic, pranic už nedovedl jsem si představit. – Veškeré obrazy, jež jsem si o něm utvořil, rozplynuly se okamžitě, dříve ještě, než jsem je mohl v mysli své sestavit.

Zavřel jsem oči a přitiskl jsem ruku na vlčka, abych aspoň drobnoučkou část jeho obrazu zachytil.

Nic, nic.

Postavil jsem se uprostřed pokoje a upřel jsem zrak na dveře, jak jsem to učinil před tím, než vešel,

a představoval jsem si: teď zahýbá za roh, teď jde chodbou dlážděnou cihlami, teď čte venku na dveřích můj štítek „Athanasius Pernath“ a teď vstupuje.

Marně.

Ani nejmenší stopa vzpomínky, jak vyhlížela jeho postava, se ve mně neprobouzela.

Viděl jsem knihu ležet na stole, přál jsem si k tomu vidět i ruku, jež knihu z kapsy vytáhla a mně podala.

Nemohl jsem se upamatovat ani na to, byla-li v rukavičce, či bez ní, byla-li mladá, či vrásčitá, zdobená prsteny či ne.

Tu jsem pojal zvláštní nápad.

Bylo to jako vnuknutí, jemuž nebylo možné se vzpírat.

Oblékl jsem si svůj plášť, vzal jsem klobouk na hlavu a šel jsem ven, na chodbu a po schodech dolů. Pak jsem se zase pomalu vracel do svého pokoje.

Pomalou, zcela pomalou, jako on, když přišel. A když jsem otevřel dveře, tu jsem viděl, že v mé komůrce bylo úplné přítmí. Což nebyl jasný den ještě, když jsem právě vyšel ven?

Jak dlouho asi jsem zde hloubal, když jsem nezpozoroval, jak je pozdě?!

Pokoušel jsem se napodobit chůzi a tvářnost neznámého, a nemohl jsem si ani to ani ono upamatovat.

Jak se mi také mělo zdařit ho napodobit, když jsem už nevěděl ani v nejmenším, jak vyhlížel?

Ale stalo se jinak. Zcela jinak, než jsem si myslel.

Má kůže, mé svaly, mé tělo si pojednou vzpomněly, aniž to prozradily mozkem. Dělal pohyby, jichž jsem si nepřál a jež jsem nezamýšlel.

Jako by mi mé údy už ani nepatřily!

Pojednou byla má chůze tápavou, cizí, jak jen jsem několik kroků v pokoji učinil.

To je chůze člověka, řekl jsem si, jenž je neustále v nebezpečí, že upadne dopředu.

Ano, ano, ano, to byla jeho chůze!

Zcela jasně jsem věděl: tak tomu jest.

Měl jsem cizí, bezvousý obličej s vyvstávajícími lícními kostmi a hleděl jsem ze šikmo položených očí.

Cítil jsem to a přece jsem se nemohl vidět.

To není můj obličej, chtěl jsem zděšeně vykřiknout, chtěl jsem ohmatat svou tvář, avšak ruka má neposlouchala mé vůle, nýbrž pohroužila se do kapsy a vyňala z ní knihu.

Zcela tak, jak to před tím učinil on.

Tu pojednou sedím opět bez klobouku a bez pláště u stolu a jsem zas já. Já, já.

Athanasius Pernath.

Hrůza a zděšení mnou třásly, mé srdce bušilo k prasknutí, a já cítil: strašidelné prsty, jež právě hmataly v mém mozku, mne opustily.

Ještě teď jsem cítil v zadní části hlavy studené stopy jejich doteků.

Teď tedy jsem věděl, jak vyhlížel cizinec a mohl jsem ho opět v sobě cítit, – každé chvíle – kdykoliv bych jen chtěl; ale představit si jeho obraz, abych ho mohl před sebou vidět oko v oko, to jsem stále ještě nemohl a také nikdy nebudu moci.

On je jako negativ, neviditelná vydlabaná forma, poznával jsem, jejíž linie nemohu uchytit, – do nichž

však sám musím vklouznout, chci-li si býti vědom její postavy a jejího výrazu ve vlastním Já.

V zásuvce mého stolu byla železná kazeta; do této chtěl jsem uzavřít knihu a teprve pak, až by stav duševní nemoci poněkud ustál, chtěl jsem ji zase vyndat a pustit se do opravy rozbité iniciálky „I“.

A vzal jsem knihu se stolu.

Tu mi bylo, jako bych se jí nebyl ani dotknul; chopil jsem se kazety, tentýž pocit. Jako by musel pocit hmatu proběhnout dlouhou dráhu, plnou hluboké temnoty, než vyústil v mém vědomí, jako by vše bylo časovou vrstvou mnoha let ode mne vzdáleno a náleželo minulosti, jež už dávno táhla kolem mne!

— — —

Hlas, jenž mne hledal, krouží v temnotě, aby mne mořil špekovitým kamenem, mihl se kolem mne a neviděl mne. A já vím, že pochází z říše spánku. Ale co jsem prožil, to byl skutečný život – proto mne hlas ten nemohl vidět a já cítím, že mne stále marně hledá.

Praha

Vedle mne stál student Charousek, a měl límeček svého tenkého, vybledlého svrchníčku zdvižený; slyšel jsem, jak mu zimou zuby klapou.

Vždyť si užene smrt v tomhle průvanu plném, ledovém průjezdu, řekl jsem si a vyzval ho, aby šel naproti, do mého bytu.

On však odmítl.

„Děkuji vám, mistře Pernathe,“ zahučel, třesa se zimou, „bohužel nemám už tolik času nazbyt; musím kvapně do města. Ostatně bychom promokli na kůži, kdybychom teď chtěli na ulici – a byť to jen naproti bylo. Ten liják nechce ustát!“

Spousty vod metly střechy a bily do obličejů domů jako proudy slz.

Když jsem poněkud hlavu kupředu vypjal, mohl jsem naproti ve čtvrtém patře vidět své okno, jež, smáčeno deštěm, vyhlíželo, jako by byly jeho tabule namočené, – neprůhledné a hrbolaté, jako vyzina.

Žlutý potok špíny tekla dolů ulicí a průjezd se plnil mimojdoucími, kteří zde všichni chtěli očekávat zmírnění nečasu.

„Támhle plave svatební kytice,“ řekl náhle Charousek a ukázal na kytici ze zvadlé myrty, již rmutná voda dešťová hnala kupředu.

Za námi se tomu někdo hlasitě zasmál.

Když jsem se otočil, viděl jsem, že to byl starý, elegantně oděný pán s bílými vlasy a s nafouklou tváří, jako u žáby.

Charousek se rovněž na okamžik otočil a bručel pak něco před sebe.

Cosi nepříjemného vanulo od toho starce; odvrátil jsem od něho svou pozornost a měřil jsem zrakem nepěkně zbarvené domy, jež zde před mýma očima seděly vedle sebe v dešti, jako rozmrzelá stará zvířata.

Jak nevlídně a sešle všechny vyhlížely!

Bez rozvahy byly sem postaveny a stály zde jako plevel, jež vyráží z půdy.

Před dvěma, třemi staletími opřeli je lidé na nízkou, žlutou zeď, jediný to trvalý zbytek bývalé nějaké, rozsáhlé budovy, opřeli je, jak se dalo, zcela bez ohledu na ostatní. Tam poloviční, křivolaký dům s odskakujícím čelem; vedle něho jiný: vystávající jako špičák.

Pod rmutným nebem vyhlížely, jako by byly pohrouženy do spánku; nebylo možné v tuto chvíli na nich pozorovat onen záludný, nepřátelský život, jenž občas od nich vyzařuje, když mlhy podzimních večerů uléhají v ulicích a pomáhají zakrýt jejich lehkou, sotva pozorovatelnou hru tváře.

Žiji zde už lidský věk a za tu dobu se ve mně ustálil dojem, jehož se nemohu zbavit, že jsou určité noční a časně ranní hodiny, v nichž se tyto domy rozčileně, beze zvuku a tajuplně vespolek radí. V těch chvílích prochvívá často jejich zdmi lehké chvění, jež se nedá vysvětlit, přes jejich střechy letí zvláštní šumoty, jež spadají dešťovými rourami dolů, – a my se svými tupými smysly toho ani nedbáme, ani po příčinách těchto zjevů nepátráme.